

які не перекладала та не роз'яснювала, таким чином кидаючи виклик ерудованості читача, його цікавості та пошуково-дослідницьким вмінням.

Російські перекладачі перейняли цей тягар на свої плечі, позбавивши своїх читачів від необхідності заглиблюватися у гру авторки та пройти всі її рівні самостійно, полегшуючи для них завдання. Можливо, такий вибір зумовили особливості сприйняття основної аудиторії. Оглянувши відгуки про книгу на кількох читацьких форумах, ми дійшли висновку, що велика кількість читачів очікувала від роману меншої інтертекстуальної навантаженості та «чужоземності», від початку помилково сприймаючи твір як «дамський роман».

Віктор Ланчиков та Дмитро Псурцев провели титанічну роботу при перекладі роману, зробивши його максимально комфортним до сприйняття читача й при цьому не руйнуючи його унікальність та авторський стиль. Багато моментів книги потребували роз'яснення, посилань на джерела та уточнень, але без втручання в структуру розповіді. Тому описовий переклад (експлікацію) замінили виносками як єдиний можливий варіант. Текст перекладу містить 187 виносков, які являють собою переклади іншомовних слів та цитат (латинською, французькою, італійською та німецькою мовами), приховані посилання на авторів та назви їхніх творів, географічні особливості, предмети побуту, релігію, міфологію тощо.

Отже, як свідчать **результати** аналізу, перекладацькі рішення є цілком виправданими. Автори російського перекладу доклали усіх зусиль, щоб зробити британську культуру й реалії максимально комфортними для реципієнта та зрівняти його в умовах гри А. С. Байетт з англомовним читачем.

Перспективи нашого дослідження полягають в аналізі проблем перекладу імен персонажів роману. Перекладачі художньої літератури стикаються з цією проблемою повсякчас, адже передача промовистих імен та прізвищ є ключовою для розуміння натури їхніх власників.

Література

- Алексеева И. С.* Введение в перевод введение : Учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений / И. С. Алексеева. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М. : Издательский центр «Академия». – 2004. – 352 с.
- Байетт А. С.* Обладать / А. С. Байетт. – М. : Гелеос. – 2006. – 656 с.
- Денисова Г. В.* Интертекстуальность и семиотика перевода : возможности и способы передачи интертекста / Г. В. Денисова // Текст. Интертекст. Культура : сб. докл. междунар. науч. конф. – М. : Азбуковник, 2001. – С. 112-128.
- Петрова Н. В.* Интертекстуальность как общий механизм текстообразования (на материале англо-американских коротких рассказов) : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 / Н. В. Петрова. – Волгоград. – 2005.
- Прохоров Ю. Е.* Действительность. Текст. Дискурс [текст] / Ю. Е. Прохоров. – М. : Флинта : Наука. – 2004.
- Byatt A. S.* Possession. Vintage. A Romance / A. S. Byatt // New York : Vintage International. – 1990. – 557 p.
- Genette G.* Palimpsestes. La Littérature au second degré / G. Genette // Paris : Seuil, coll. "Essais". – 1982. – 561 p.
- Newmark P.* A textbook of translation / P. Newmark. – Harlow, England : Pearson Education. – 2003. – 292 p.

(Матеріал надійшов до редакції 10.09.17)

УДК 81'25:821.111:82-31

КЛИМЕНКО О. Л.

(Запорізький національний університет)

ОКАЗИОНАЛІЗМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядаються особливості ідентифікації, адаптації та інтерпретації індивідуально-авторських окказіоналізмів в англомовному художньому творі з урахуванням їх структурних та функціональних характеристик, а також, аналізуються перекладацькі стратегії їх відтворення українською та російською мовами.

Ключові слова: окказіоналізм, ідентифікація, адаптація, інтерпретація, перекладацька стратегія.

Клименко О. Л. *Окказионализмы английского языка в аспекте перевода.* В статье рассматриваются особенности идентификации, адаптации и интерпретации индивидуально-авторских окказионализмов в англоязычном художественном произведении с учетом их структурных и функциональных характеристик, анализируются стратегии их перевода на украинский и русский языки.

Ключевые слова: окказионализм, идентификация, адаптация, интерпретация переводческая стратегия.

Klymenko O. L. English Nonce-words in Translation. The article deals with the comprehensive study of linguistic status, pragmatic qualities, stylistic features and functioning of English nonce-words in a literary text. The paper reveals the purpose, ways and peculiarities of integration and adaptation of occasionally-coined language units into the system of literary text. The study distinguishes the main functions of nonce-words created on the basis of foreign borrowings and determines their role in the structural and conceptual system of the original text.

A thorough analysis of functional and stylistic nature of the vocabulary under consideration as well as the ways of its identification and adequate interpretation in the text has also been conducted. Special attention has been paid to the main problems and possible ways of nonce-words translation from English into Ukrainian and into Russian. The translation strategies and methods of rendering structural, semantic and pragmatic peculiarities (occasional form and expressive meaning) of occasionally-coined language units in a literary text are explored.

Key words: nonce-word, identification, adaptation, textual interpretation, translation strategy

Оказіональні одиниці, що з'являються в результаті індивідуально-авторської лінгвокреативної діяльності, привертають увагу дослідників як в галузі лінгвістики, так і перекладознавства, оскільки займають особливе місце в художньому мовленні серед багатства мовних засобів емоційно-експресивного вираження та емоційного впливу.

Актуальність даної наукової розвідки обумовлена необхідністю дослідження особливостей функціонування в художньому тексті та можливих способів перекладу індивідуально-авторських okazіональних одиниць з урахуванням їх формально-змістової структури та комунікативно-функціональних характеристик.

Об'єктом дослідження виступають okazіональні одиниці англійської мови, створені в результаті індивідуальної авторської словотворчості в тексті художнього твору на базі іншомовних одиниць російської мови.

Предметом дослідження є перекладацькі стратегії відтворення українською та російською мовами індивідуально-авторських okazіоналізмів в романі Е. Берджесса "The Clockwork Orange".

Матеріалом дослідження став роман Е. Берджесса "The Clockwork Orange", текст його перекладу українською мовою О. Буценка та тексти перекладу роману російською мовою, виконані В. Бошняком та Є. Синельщиковим.

Мета дослідження полягає у комплексному порівняльному аналізі можливих способів перекладу індивідуально-авторських okazіональних одиниць в художньому творі з урахуванням їх структурно-семантичного та функціонального аспектів.

Дослідження основних характеристик okazіональних одиниць в романі Е. Берджесса "The Clockwork Orange" (ненормативність, позасистемність, новизна та незвичність, прагматична направленість, висока експресивність) показало, що вони належить до категорії стилістично маркованої лексики – жаргону підлітків "teens-speak", який було створено на базі іншомовної лексики. Як свідчить проаналізований мовний матеріал роману, запозичені автором шляхом транскрипції та транслітерації безпосередньо з російської мови лексичні одиниці не замінили власних слів англійської мови, а стали у тексті їх емоційно-забарвленими синонімами (*to see – to viddy, a laugh – a smeck, big – bolshy, a man – a chelloveck*).

Проте автор роману не просто запозичує іншомовні одиниці, але й активно використовує їх як основу для створення okazіоналізмів, що зумовлено прагненням концептуалізувати в новій формі зміст, уже відомий в англійському суспільстві, який традиційно реалізується за допомогою узуальних засобів.

З точки зору адаптації іншомовних одиниць, можна сказати, що всі вони зазнали відповідної графічної та фонетичної адаптації, більшість з них пристосувались також до граматичних законів англійської мови:

He just govoreeted a few slovos of thanks and then I was privodeeted back to the cell.

...we could viddy the Governor and some very bolshy important-looking chellovecks walking by real skorry, govoreeting like bezoomny.

На семантичному рівні більшість одиниць вибраного нами лексичного матеріалу була запозичена в своєму основному значенні, але деякі слова змінили семантику внаслідок звуження та розширення значення, а також перенесення на метонімічній та метафоричній основі (більшість метафор представлена зооморфізмами):

*The starry old baboochkas were still there...so we rang the collocoll and ordered whatever the old **ptitsas** wanted*

*Then we shot straight into another **lomtick** of film...*

Слід відзначити, що адаптацію вибраного лексичного матеріалу можна розглядати лише на рівні тексту роману, тому що оказіональні одиниці, інтегровані до тканини художнього твору, не зустрічаються у позатекстовому англomовному середовищі. Така інтеграція іншомовних одиниць до мовної тканини твору поставила проблему ідентифікації індивідуально-авторських оказіоналізмів у художньому мовленні, тому для їх адекватної інтерпретації автор застосовує прийоми паралельного підключення (“*The starry old baboochkas were still there...; And there was a **bolschy big** article on Modern Youth by some very clever bald chelloveck*”) та експліцитної семантизації (“*A cup of the old **chai**, sir? **Tea, I mean**”; *My young hoodlum comes to the revelation of the need to get something done in life – to marry, to keep the orange of the world turning in **the rookers** of Bog, or hands of God*).*

Особливість та найголовніша складність перекладу оказіональних одиниць “teenspeak” полягає в тому, що автор не просто запозичує іншомовну лексику і вживає її у первинному вигляді, а інтегрує її до тканини художнього твору, в деяких випадках невідомо змінює для надання більшої незвичності та оригінальності. Переклад таких одиниць вимагає особливого підходу та винахідливості перекладача.

Як виявилось, найефективнішим способом перекладу є винайдення перекладацького оказіоналізму. Приймаючи до уваги те, що спосіб перекладу оказіоналізму залежить від його текстової функції (а головною функцією одиниць “teenspeak”, як стилістично заниженої лексики, є функція прагматична) домінуючим завданням для перекладача є збереження експресивно-стилістичної домінанти тексту та відтворення навмисного відхилення від літературної норми, при можливості – аналогічне за своїм характером.

Як зазначено вище, матеріалом для аналізу перекладацьких рішень у нашій науковій розвідці слугували три варіанти перекладу роману – один українською та два російською мовою, в яких перекладачі дотримуються абсолютно різних стратегій, але в них можна виділити спільні риси.

Перш за все, вживання оказіоналізмів в романі є регулярним, до того ж вони є складовою частиною жаргону підлітків, який функціонує за певними законами, тому використання перекладацьких відповідників мало не поодиноким, а системним характером. Намагаючись зберегти не тільки експресивність значення, а й оказіональність форми, перекладачі насамперед орієнтувались на підхід самого Е. Берджесса, використовуючи іншомовні одиниці, але відмінювали їх за правилами мови перекладу.

Для українського читача лексеми російської мови, не дивлячись на спорідненість цих мов, є іншомовними, відтак перекладачу було легше відтворити незвичність форми оказіональних одиниць:

1) *There were three **devotchkas** sitting at the counter all together, but there were four of us **malchicks** and it was usually like one for all and all for one.*

*Біля стойки сиділи рядком три **дівочки**, але ж нас, **мальчиків**, було четверо, і ми дотримувалися правила: один за всіх, усі за одного.*

2) *So we **goolied up** to him, very polite, and I said: “Pardon me, brother”*

*Ми ввічливо **подруліли** до нього, і я сказав: - **Вибачайте, друже***

Складність перекладу російською мовою полягала в тому, щоб слова, запозичені із російської мови, такі незрозумілі та незнайомі англomовним читачам, виглядали так само незвичними і для російськомовних читачів. В. Бошняк транслітерував їх англійською мовою, що складало певні труднощі для розуміння, але ж тільки при читанні звуковий склад залишався власномовним, тим самим іншомовна оказіональність “teenspeak”, характерна для оригіналу, втрачалась:

1) *There was me, that is Alex, and my three **droogs**, that is Pete, Georgie and Dim, Dim being really dim, and we sat in the Korova Milkbar...*

*Компания такая: я, то есть Алекс, и три моих **druga**, то есть Пит, Джорджик и Тем, причем Тем был и в самом деле парень темный, в смысле gluryi, а сидели мы в молочном баре "Korova"...*

2) *...but he said: "Yes? What is it?" in a very loud teacher-type goloss, as if he was trying to show us he wasn't poogly*

...но ничего, отвечает: "Я вас слушаю, - говорит, - в чем дело?" - причем этак зычно, учительским тоном: пытается, значит, представить, будто он и не puglyi вовсе

Є. Синельщиков, на наш погляд, вибрав дуже вдалу стратегію, замінивши власномовні для російського тексту лексеми перекладацькими okazionalizмами на основі англійських одиниць, відмінюваних за правилами російської мови:

*"Yes," I said, "and a right **grahzny vonny** world too." I shut my **glazzies** tight in like pain.*

*"Добавь: в грязный, **стинкинг**, безжалостный мир". - Я устало закрыл **айзы**...*

Але його перекладу притаманне досить вільне ставлення до оригіналу та зловживання в деяких ситуаціях вульгаризмами, розмовними та просторічними одиницями, що надає тесту перекладу відтінок грубості та вульгарності, неприцятанний вихідному тексту:

1) *There was me, that is Alex, and my three **droogs**...*

*Это - я, Алекс, а вон те три ублюдка - мои **фрэнды**...*

2) *"Give these poor **old baboochkas** over there a nourishing something"*

*"И принеси этим **Божьим одуванчикам не свиначье пойло**, а что-нибудь действительно питательное"*

У випадку, коли перекладачі не могли підібрати відповідник, okazionalizмний за формою, вони намагалися принаймні зберегти прагматичну маркованість okazionalizмної мовної одиниці, замінюючи її подібними одиницями російського та українського сленгу і просторіччя:

*... so we rang the collocoll and brought a different waiter this time and we ordered beers... and whatever the old **ptitsas** wanted [Burgess 1986, p.11].*

*...а мы позвонили в колокол, пришел на сей раз другой официант, и мы заказали пива... поставили выпивку и старым **вешалкам** - на их выбор*

*Ми дзеленькнули в колокольчик, і коли підійшов офіціант, цього разу інший, замовили собі пива ...а старим **цупам** - усе, чого їм заманеться.*

В інших ситуаціях перекладачі використовували нейтральні одиниці із аналогічним денотативним значенням і, щоб уникнути стилістичних втрат, вони відновлювали емоційно-експресивне забарвлення за допомогою прийому компенсації.

Найбільшу складність та цікавість для перекладу представляли мовні одиниці, вжиті не в прямому, а в перенесеному значенні (метафоричні та метонімічні лексеми), а також лексеми, що відрізняються структурними особливостями (усічені, похідні одиниці, створені шляхом поєднання основ російської та англійської мов). При перекладі метафоричних одиниць перекладачам вдавалося передати експресивність та образність, лише інколи вони жертвували okazionalizмністю форми:

*We'd left them alone near three months now and the whole district had been very quit on the whole, so the armed millicents or **rozz patrols** weren't round there much, being more north of the river these days.*

*Вже місяців три ми її не чіпали, тож у цьому районі взагалі було спокійно - **патрульні рожі** (цебто озброєні полісмени) в ті дні трималися вище по річці (пер. О. Буценка)*

*Мы сюда уже месяца три как не заходили, на улице было тихо, пустынно - ни **милисентов** с автоматами, ни всяких там патрулей ополчения, которые в те дни все больше по ту сторону реки шивались. (пер. В. Бошняка)*

***Коппoлы** со своими патрульными карами передислоцировались дальше за реку, где орудовала банда Билли-боя. (пер. Є. Синельщикова)*

Але при відтворенні структурних особливостей перекладачам не вдалося передати формальні характеристики індивідуально-авторських okazionalizмів в силу об'єктивної різниці між мовними системами та відмінностей словотворчих моделей.

When the chassos came along, and then the Chief Chasso, and then the Governor himself, all these cell-droogs of mine were very shoomny with tales of what I'd done...

Коли прийшли охоронники, а за ними головний наглядач і сам начальник в'язниці, мої кенти по камері заходилися навперебій переказувати, як я приїшл того покидька...(пер. О. Буценка)

Когда пришли сперва вертухаи, потом начальник охраны, а потом и сам комендант, все мои как бы товарищи по камере, перекрикивая друг друга, бросились наперебой рассказывать, что и как я делал (пер. В.Бошняка)

Один за другим в камере начали появляться надзиратели, потом старший надзиратель, потом сам Губернатор - начальник тюрьмы. Мои соучастники наперебой расписывали, как я убивал этого извращенца...(пер. Є. Синельщикова)

Таким чином, у висновку нашого дослідження слід підкреслити, що в більшості ситуацій перекладач орієнтується на обрану ним стратегію, але в найскладніших випадках (таких як передача образності та структурних особливостей оказіональних одиниць) він повинен звертатися до власного лінгвістичного досвіду, ерудиції, відчуття мови. В будь-якому разі, при відтворенні стилістично-маркованих елементів перекладач повинен орієнтуватись на почуття смаку і не зловживати сленгізмами та вульгаризмами мови перекладу, бо це може привести до зниження загальної естетики художнього твору.

Література

Burgess A. The Clockwork Orange. – New York and London : W.W. Norton and Company, 1986. – 192 p.

Берджесс Е. Механічний апельсин / Пер. з англ. О.Буценко. – Львів : Кальварія, 2003. – 176 с..

Берджесс Э. Заводной апельсин / Пер. с англ. В. Бошняка. – Л. : «Художественная литература» и социально-коммерческая фирма «Человек», 1991. – 156 с.

Берджесс Э. Заводной апельсин / Пер. с англ. Е. Синельщикова. – [http:// www.bookZ.ru](http://www.bookZ.ru), 2004. – 127 с.

(Матеріал надійшов до редакції 10.09.17)

УДК 811.111:81'22=622.821.3

КОЗЛОВА Т. О.

(Запорізький національний університет)

АВТОХТОННІ РЕДУПЛІКАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ІКОНІЧНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню редуплікації як типового способу вираження квантитативного принципу іконічності 'більше форми : більше змісту'. Доведено значущість іконічних засобів кодування інформації про довкілля в ситуації контакту неспоріднених мов на прикладі мови маорі, у якій поширена редуплікація, та англійської мови, де редуплікація – периферійне явище. З'ясовано/Виявлені/Встановлені когнітивні чинники формування редуплікації на базі автохтонних запозичень у новозеландському національному варіанті англійської мови.

Ключові слова: редуплікація, іконічний знак, когнітивний принцип квантитативності, новозеландський варіант англійської мови, мова маорі, мовний контакт.

Козлова Т. О. Автохтонные редупликации в английском языке Новой Зеландии в контексте теории иконичности. В статье редупликация рассматривается как способ реализации квантитативного принципа иконичности 'больше формы : больше содержания'. Доказана значимость иконического способа кодирования информации о мире в ситуации контакта неродственных языков, в частности, языка маори, в котором редупликация является наиболее продуктивным способом словообразования, и английского языка, в котором редупликация – периферийное явление. Установлены когнитивные факторы формирования редупликации на базе автохтонных заимствований в новозеландском варианте английского языка.
Ключевые слова: редупликация, иконический знак, когнитивный принцип квантитативности, новозеландский вариант английского языка, язык маори, языковой контакт.

Kozlova T. O. Iconic Perspective on Autochthonous Reduplications in New Zealand English. This article seeks universal principles of language worldview design in the process and outcome of non-cognate languages contact. It explores how cultures seek for transparent and communicatively efficient means of information encoding.

Beginning with the discussion of reduplication, its universality and iconic features, the paper goes on to look into the structure and meanings expressed by reduplicated words in the Maori language. It is argued that both transparent and opaque iconic reduplications in Maori agree with the cognitive principle of quantity 'more form : more meaning'. In stark contrast to the centrality of reduplication